

GRØFTING

Vedlikehald
Hindring av skader
Utarbeidd av Eivind Bergseth

Norsk Gudbrandsdalen
Landbruksrådgiving

Vatnet i jorda

Fritt vatn

1. Overflatevatn
2. Sigevatn
3. Grunnvatn

Når det blir stor mengde fritt vatn, må det grøftast

**Norsk
Landbruksrådgiving**

Vatnet i jorda

Norsk Gudbrandsdalen
Landbruksrådgiving

Vatnet i jorda

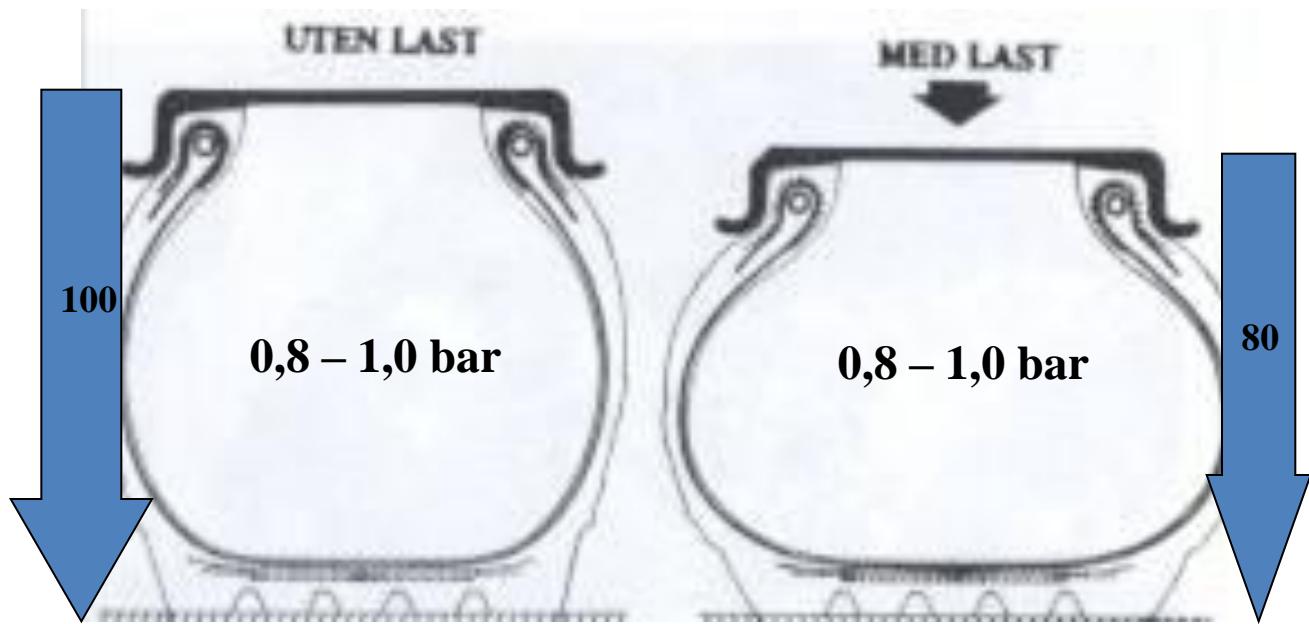

Norsk
Landbruksrådgiving

Gudbrandsdalen

Hjul og marktrykk

- **"20 % regelen"**
- Ett dekk skal "flyte ut" slik at høyden reduseres 20 % ved en gitt belastning
- Ved denne belastningen bør ikke trykket overgå 0,8 – 1,0 bar

Vatnet i jorda fortsatt

- Sigevatn frå fjellsprekk
- Utan avskjæring vil dette seinare gje oppslag

Vatnet i jorda fortsatt

Norsk
Landbruksrådgiving

Gudbrandsdalen

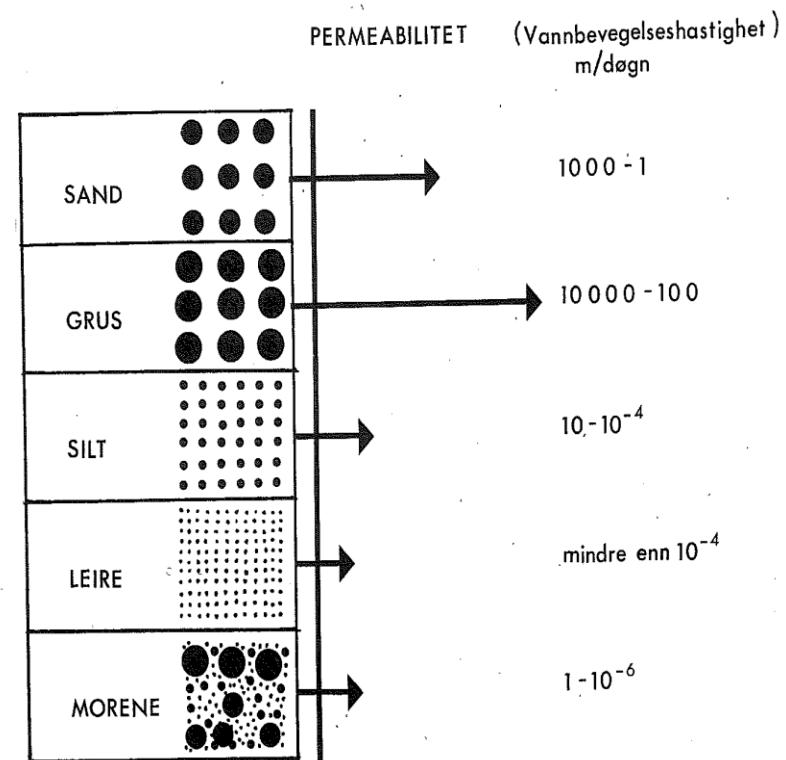
Vatnet i jorda fortsatt

- Avskjæringsgrøft i utkant av fjell

Opptørking

- Kor fort vatnet renn gjennom jorda er svært avhengig av:
- JORDART
- Temperatur (Viskositet)
- Tilslemming
- Kjøreskadar

Dreneringsbegrep

- Drenering:
- Tiltak for å fjerne overflødig vatn frå eit areal ved å lede bort overflatevatn eller vatn i jordprofilet
- Grøfting
- Profilering
- Omgraving

Grøftetypar

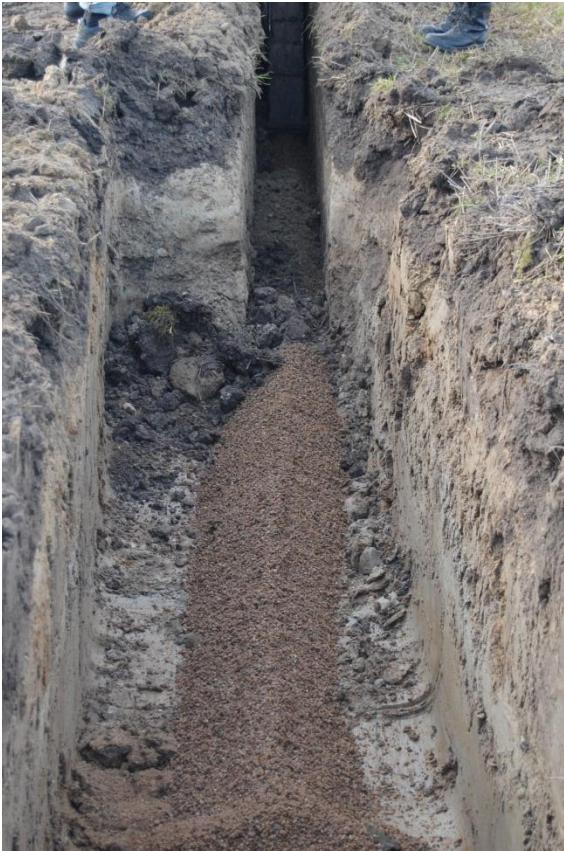
- Avskjæringsgrøft
- Sugegrøft
- Samlegrøft
  - Lukka grøft
  - Open grøft
- Systematisk grøfting
- Ikkje systematisk grøfting

Landbruksrådgiving

Automatisk graving og fylling

Norsk Gudbrandsdalen
Landbruksrådgiving

Liten kjedegraver

Norsk
Landbruksrådgiving

Gudbrandsdalen

MORTEN-HUS

Bruk av profil-skuffe

Kopier:

- Profil-skuffe sparar filtermaterial
- Mindre masse å handtere
- Mindre opp graving av stein
- MINDRE ETTERARBEID

Norsk
Landbruksrådgiving

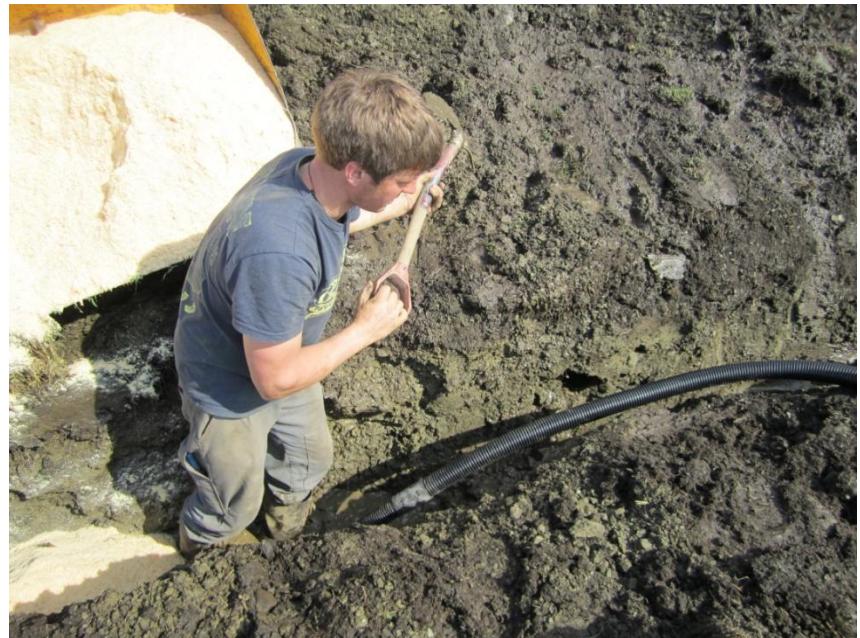
Gudbrandsdalen

Gravekasse m/slange- og filterutleggar

Foto: Gunn Elen Rosland

Skjøting av drensrør

Norsk
Landbruksrådgiving

Gudbrandsdalen

Svært vått ved grøfting

- Svært viktig at ein fort får filtermaterial rundt drensrøra så ikkje slam kjem inn i røra og tetter til

SAGFLISFILTER

- Lett å transportere
- Lett å handtere i grøfta
- Har god filtreringsevne

Sagflis lagt i 1970

Norsk
Landbruksrådgiving

Gudbrandsdalen

Landbruksrådgiving

Grusfilter

- Ønskeleg sikting:
- Ø 0,4 – 8 mm

Norsk Gudbrandsdalen
Landbruksrådgiving

Grøfting i bratt lende

Norsk
Landbruksrådgiving

Gudbrandsdalen

Hindre at sagflisa renn vekk når det er mye vatn og bratt

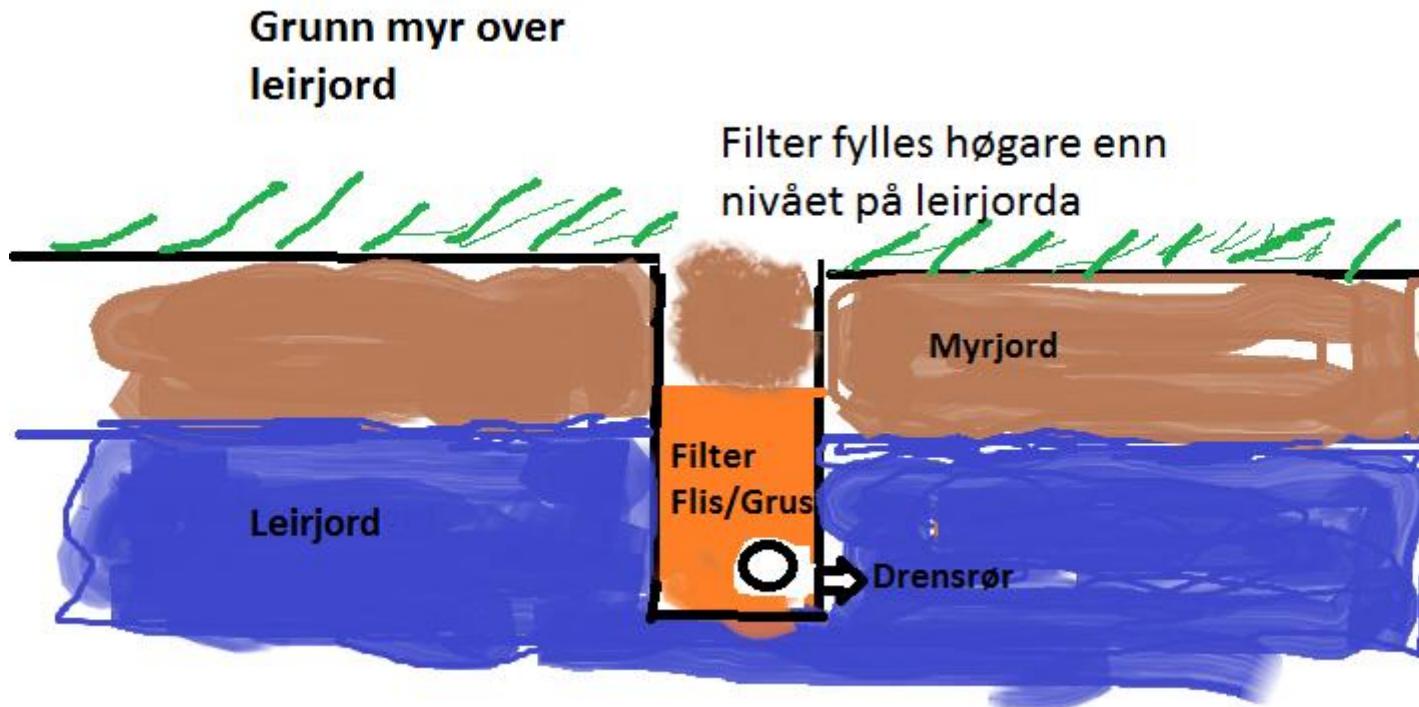
**Norsk
Landbruksrådgiving**

Gudbrandsdalen

Vellykka grøfting

Tett undergrunn

Overflatevatn

- Hindre overflatevatn i å renne inn på jordet med opne avskjæringsgrøfter i overkant av feltet
- Grasdekte vassveger
- Tappe fort ut overflatevatn ved profilering på flate areal. Da vil ikke vatnet bli ståande att i søkkar på jordet

Avskjæringsgrøft mot skog

RDL:A Ø 48/59 - 135 m

B Ø 110 - 160 m

0 20 40 60 m
Målestokk 1:4000 ved A4 utskrift
Utskriftsdato: 14.01.2013

GARDSKART 0519-649
Tilknyttede grunninndommer:
648 - 117113 - 6511 - 4321 m.fl.

Norsk Gudbrandsdalen
Landbruksrådgiving

Reduksjon av skader ved store nedbørmengder

Nedlagte bekkar:

- Rett rørdimensjon
- Ekstra grove rør ved innlaupet
- Trakt til å samle bekken inn i røra
- Rist framfor som lett kan reinskast
- Sedimentasjonskum

- Sjå etter så ikkje vatnet demmer seg opp pga. tetting av stikkrenner, snø-og isdammar etc.
- Skogsvegar og djupe hjulspor etter drift kan samle svært store vassmengder.

Effekt av grøfting

- Senking av grunnvassnivå
- Snøggare opptørking
- Betre luftveksling
- Vassdammar forsvinn
- Større lagringsevne for regnvatn
- Betre bæreevne
- Mindre strukturskade
- Mindre ugras
- Betre vekst av kulturplanter
- Tidlegare våronn
- Mindre utsett haustetid etter mye regn
- Uttørking lengre ned i jordprofillen
- Mindre erosjon

Grøfteplanlegging

- **Kva må vi kjenne til:**
  - Jordart
  - Areal ovanfor feltet som kjem med overflatevatn
  - Nedbørmengde
  - Avløpsforhold
  - Kor blir det av dreensvatnet ?
- Bruk kart
  - Merk av kvar grøftene ligg
  - Samlegrøfter
  - Sugegrøfter (sidegrøfter)
  - Avstand mellom grøfter
  - Grøftedjup
  - Filtermaterial

Grøfteavstand

- Jordart og nedbør bestemmer.
- Graving av myr om vinteren

I vårt område :

- Morenejord: 8 -10 m
- Leire: 6 -8 m
- Silt: 5 – 6 m

Eller grøfting for å ta unna våte parti

Grøftedjup og filtermaterial

Normalt grøftedjup:

- Fastmark : 1,0 - 1,2 m
- Myr: 1,0 – 1,4 m

Grunne grøfter mest utsatt for kjøreskader

Frostproblem

Tetting av djuptgåande planterøt

Filter

Oppgåve:

Hindre slam og finmasse å kome inn i røra

Lage større sugevolum

Beskytte røra mot mekanisk skade

Filtermateriale

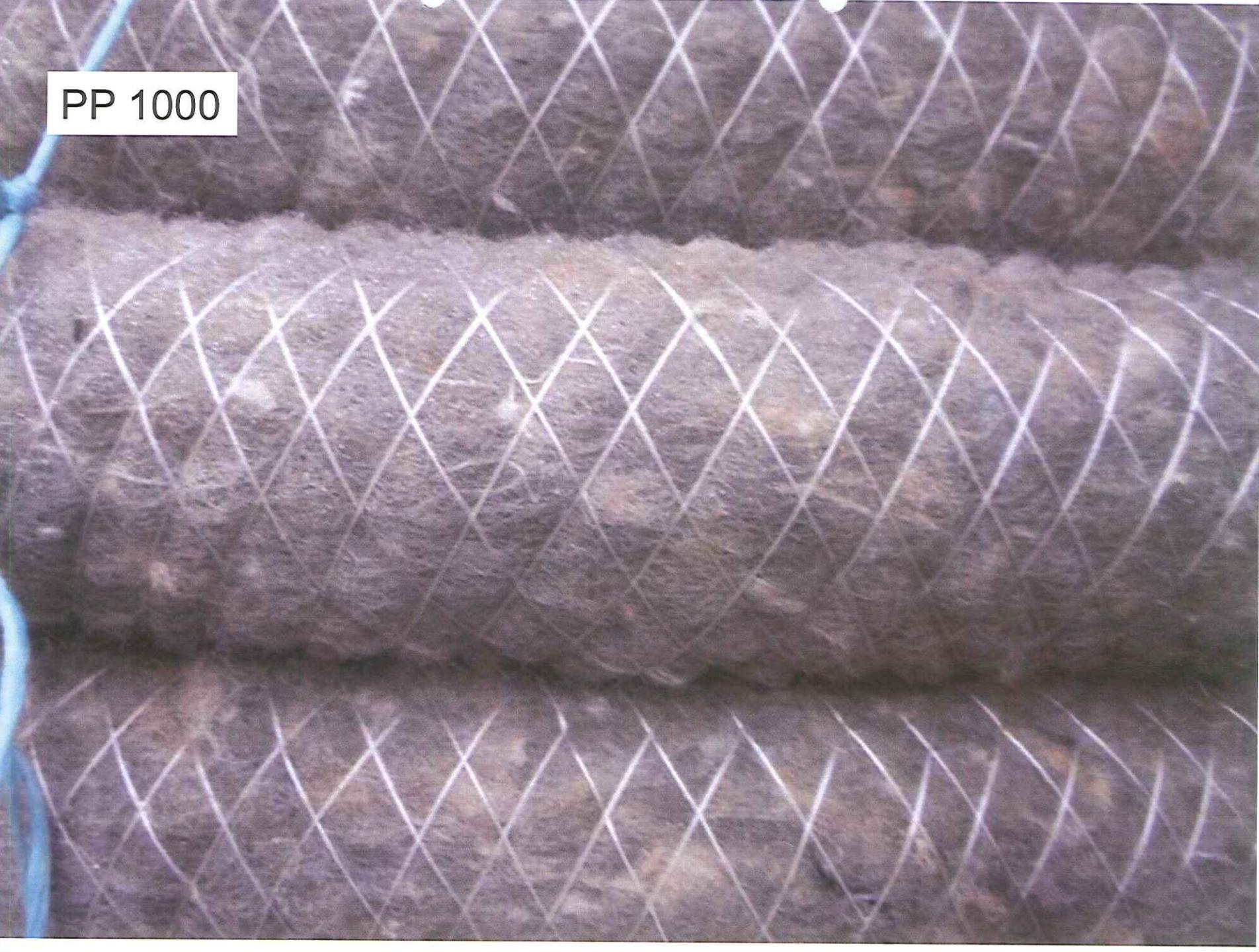
- Sagflis-
Godt filter, bruk min
10 cm overdekning
dvs. 2m^3 pr 100 m
grøft. Grov sagflis
- Grus-
Godt filter 5 cm
overdekning= $1,5 \text{ m}^3$
pr 100 m grøft
 $\varnothing 0,4 - 4 \text{ mm}$
- Pukk-
Dårleg filter, må
bruke mye=dyrt+duk
- Mineralull-
Ikkje aktuelt

Hollandske drænrør (tæpperør)

PP 1000

Drensrør med fiberfilter

- PP- filter for ulike jordartar
  - Partikkelar mindre enn 0,2 mm skal gå gjennom og ut med drengvatn.
- PP 300 og PP 450 for siltjord
- PP 700 passer for leire, omdanna myr
- PP 1000 for jord med mye jernutfelling

Talet bak PP står for maskestorleik i $\mu\text{m} = 10^{-6} \text{ m} = 0,001 \text{ mm}$

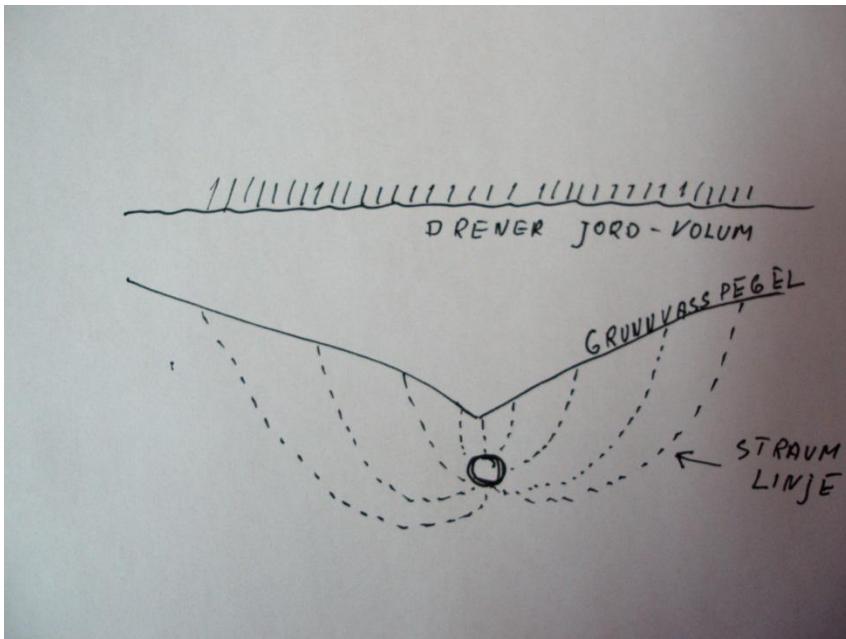
Korleis strøymer vatnet inn i drensrøra

- Jordarten bestemmer mykje.
- Vatnet går minste motstands veg
- Det renn inn også frå undersida av røra
- På tette jordartar viktig med filter rundt røra
- Vatnet vil gå horisontalt i tette og lagdelte jordartar

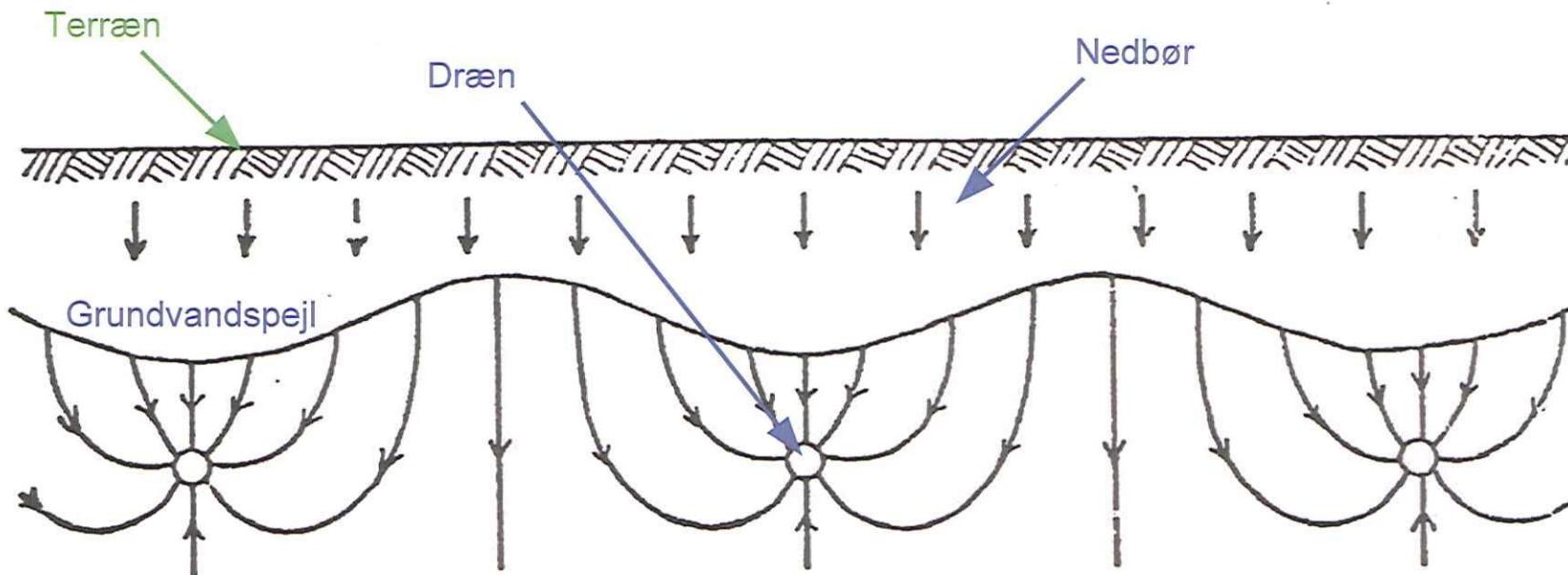
Vasstraum

- Vatnet kjem inn i røret også frå undersida.
- Skjematisk grunnvasspegel og straumlinjer på figuren.

Dræning af landbrugsarealer

- grundvandet står for højt (lavtliggende flade jorde)
- vandet synker for langsomt i undergrunden (de fleste lerjorde i Østjylland og på Øerne)

Rørmateriale brukt i dag

- Betongrør:

Brukt ved store dimensjonar

- Plastrør:

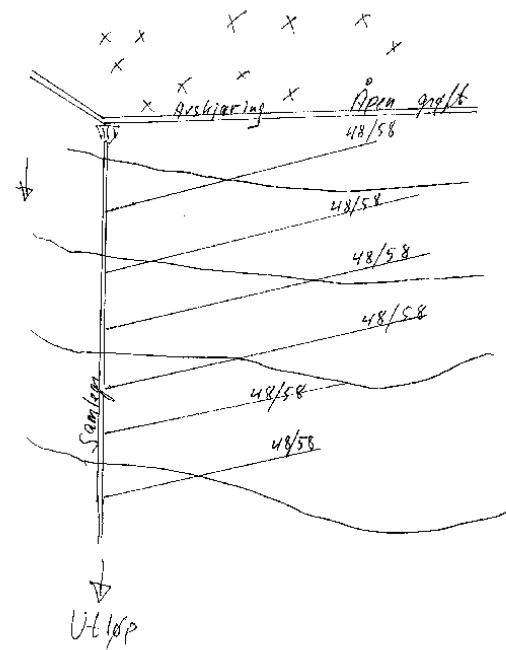
Brukt til sugegrøfter og samlegrøfter.

Norsk
Landbruksrådgiving

Retning på grøftene

1. Kvar kan vatnet sleppast ut
  2. Grøftene skal ligge på skrå i forhold til fallet
  3. Grøfter som ligg parallelt med fallet drenerer berre over seg.
- Systematisk grøfting

EB mars 12

Norsk
Landbruksrådgiving

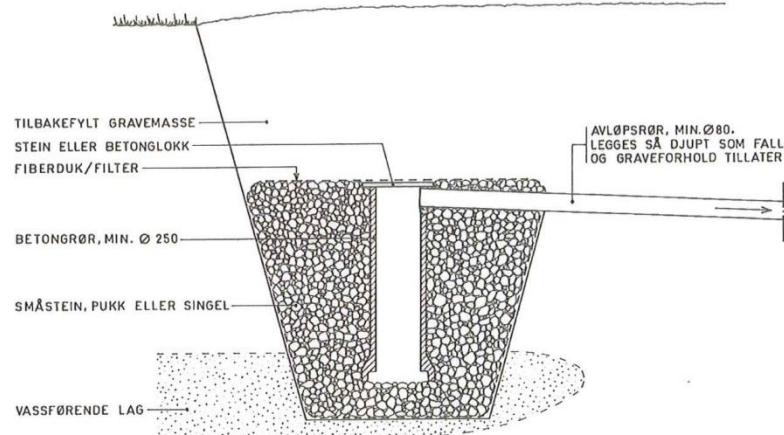
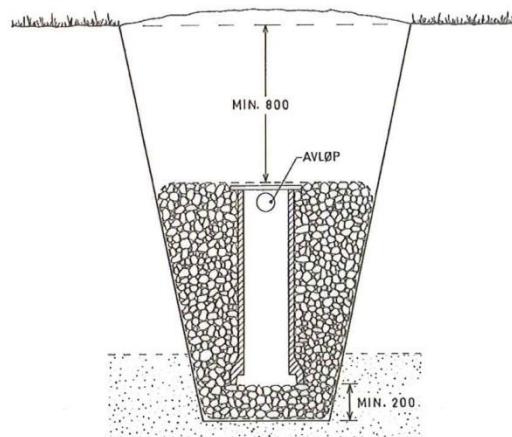
Gudbrandsdalen

Praktiske råd

- Bruk rør i rette lengder når det er flatt og blir lagt for hand
- Pass på ved fylling av filter så ikkje røret flyt opp
- Kontroller fallet medan røret blir lagt
- Ved kryssing av gamle grøfter må desse koplast til dei nye
- Blauthol må avskjerast i overkant, mye filtermaterial eller event. sette ned kum

GRØFTING – DRENERING AV OPPKOMME

UTGITT 1982
LANDBRUKSDEPARTEMENTETLENGDESNITTLØSNINGEN KAN OGSÅ NYTTES VED
DRENERING AV TRYKKVANNSAREALER.TVERRSNITT

Praktiske råd

- Når sugegrøft går ut i open grøft, pass på så det er min 20 cm drypphøgde.
- Bruk tette uslissa rør på siste lengde for å hindre røt å vekse gjennom slissene
- Helst ikke over 200 m lengde på sugegrøft
- Helst ikke mindre fall enn 2promille

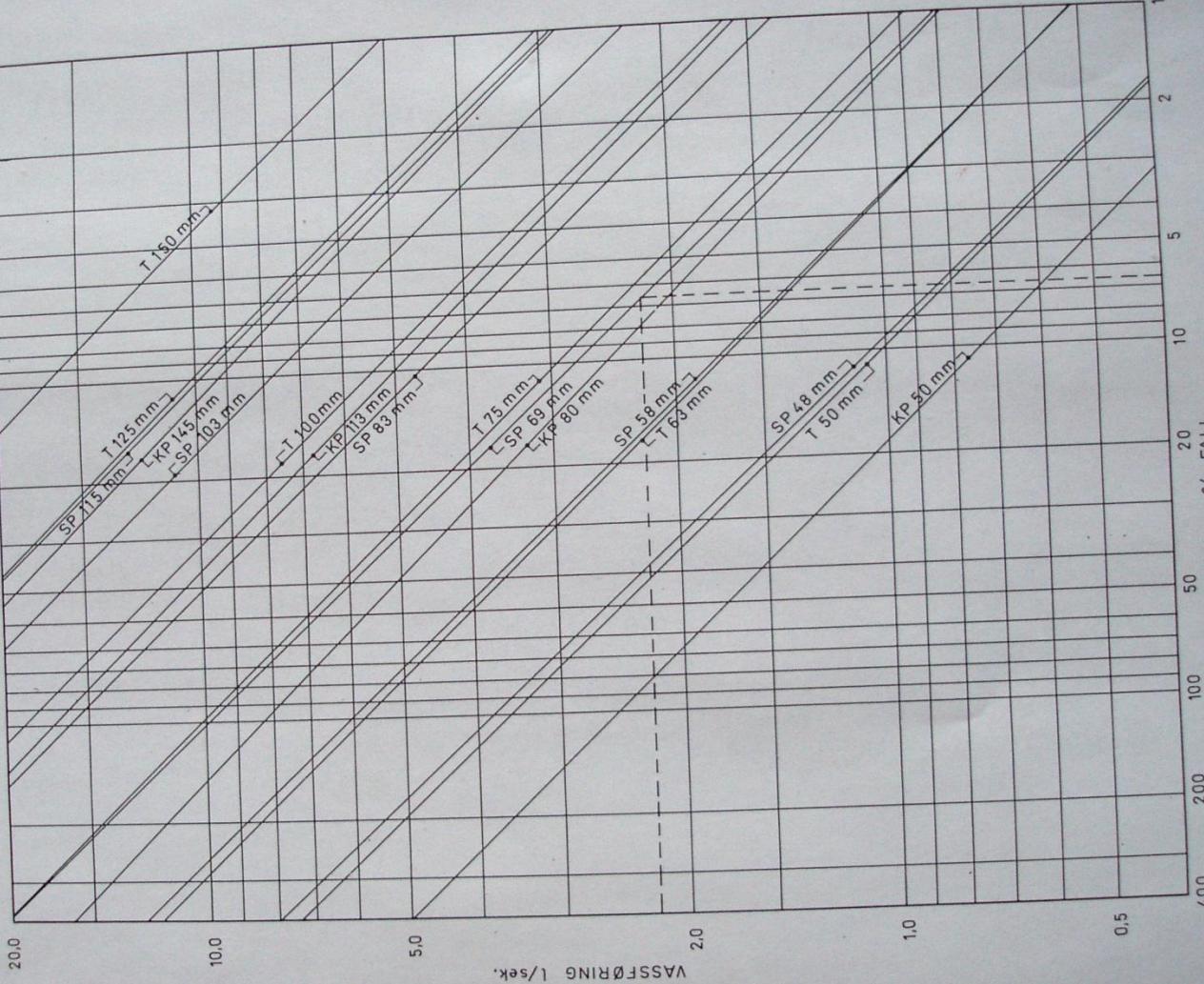
KULTURTEKNIKK-HJELPEMIDLER
GRØFTING – NOMOGRAM FOR
DIMENSJONERING AV DRENSRØR

TG/N 0a

UTGITT 1982
LANDBRUKSDEPARTEMENTET

DIMENSJONERINGSNOMOGRAM FOR DRENSRØR.

NOMOGRAMMET ER UTTARBEIDET PÅ GRUNNLAG AV KAPA –
SIETSMÅLINGER VED INSTITUTTET FOR HYDROTEKNIKK, NLH.

T = TEGLRØR, SP = SLETT PLASTRØR, KP = KORRUGERTE PLASTRØR.
EK.: FALL 6,5 %. SP 69 mm GIR VASSFØRING 2,2 l/sek.

Vedlikehald

- Renske rister
- Sjekke utløp i open grøft
- Spyle drensrør
- Renske kanalar og opne grøfter

Norsk
Landbruksrådgiving

Tett stikkrenne

Norsk
Landbruksrådgiving

Gudbrandsdalen

Sikring av bekk i leirjord

Norsk
Landbruksrådgiving

Gudbrandsdalen

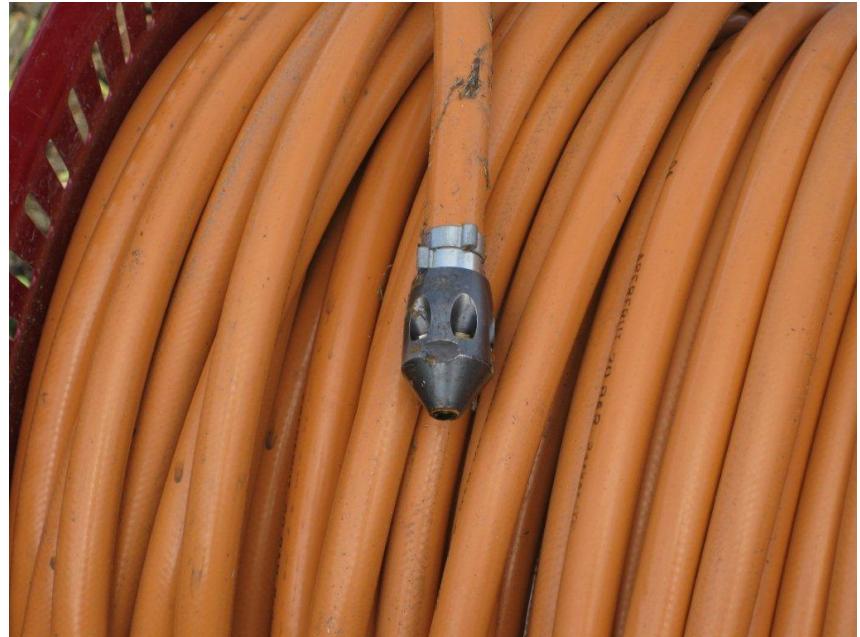
Tette innløp og stikkrenner

Norsk
Landbruksrådgiving

Gudbrandsdalen

Grøftespyling

Norsk
Landbruksrådgiving

Gudbrandsdalen

Grøftespyling

- Grøftespyling er vedlikehald som utset ny grøfting
- Stor spylemaskin

Utstyr for grøfting i dag

- Aktuelt grøfteutstyr
  - Bulldoser: Opne grøfter
  - Gravemaskin: All slag jord
  - Gravehjul: Steinfri jord
  - Kjedegraver: Steinfri jord.
- Alt dette utstyret kan i dag koplast mot laser og GPS

Gravefri V-plov

Kostnader med grøfting

- Gravemaskin 8-12 ton 850 kr/time
Kapasitet: 25-50 m/time
- Rørkostnad: Ø110 dobbeltvegga glatt innvendig 28 kr/m
- Mannskap: 300 kr/time 1 mann i grøft +
- 1 mann til transport + diverse

Kostnader fortsatt

- Traktor: Går lite 150 kr/time utan førar
- Kostnader flis 105 kr/m³
- Kostnader grus 135 kr/m³
- Attfylling m/ gravemaskin 150 m/time
- Stein kjøring
- Riggkostnader: Tilkjøring av utstyr

Tabell over kostnader

Kostnad i kr pr. m grøft med varierende gravekapasitet

	25m/h	30m/h	35m/h	40m/h	45m/h	50m/h
Grave-maskin	34	28	24	21	19	17
2 mann	24	20	18	16	14	12
Traktor	7	6	5	5	4	4
Flis + attfylling	6	6	6	6	6	6
Steinkjøring	5	5	5	4	4	3
Drensrør	28	28	28	28	28	28
Sum	110	99	92	86	81	76

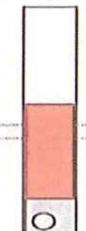

KONKLUSJON

- Feltarbeid før oppstart
- Gjer alt skikkeleg og grøftinga vil halde
- BRUK RETT DIMMENSJON PÅ RØR
- BRUK TILRÅDD FILTER
- GRAV DJUPT NOK
- BRUK TETT NOK AVSTAND MELLOM
GRØFTENE

De viktigste forhold ved tradisjonell grøfting.

	Graving, dybde, rørplassering <ul style="list-style-type: none"> • Ikke for bred, 30 cm anbefales • Dybde 1,0 – 1,2 m vanligst. Dypest på myr. NB ! Ta hensyn til svært tett undergrunn (grunnere grøft eller fyll opp med grus til over tett sjikt) • Røret plasseres inn mot den siden grøfteoppkastet ligger på
	Grøftebunn, fall, lengde <ul style="list-style-type: none"> • Jevn grøftebunn, bruk grøftekop • Fall i grøfta <u>minimum</u> 1:200 for 50 mm, 1: 300 for 72 mm og 1 : 400 for 100 mm rør. • Legg grøfta mest mulig på tvers av fallet i terrenget • Helst ikke over 100 m lengde pr. sugegrøft • Kan ha sugegrøft på 200 m, men da må fallet være godt
	Når ny grøft krysser gammel <ul style="list-style-type: none"> • Sørg for kontakt til gammel grøft uansett om det er tegl, stein, torv eller risgrøft. • Kobling særlig viktig for gamle samlegrøfter. NB ! Dimensjoner opp sugegrøfta. • Fyll opp med grov grus eller pukk. NB: Husk filter over røret først.
	Filter <ul style="list-style-type: none"> • Grov sagflis – fra sagbruk. Ikke høvlespon eller fin flis fra båndsag. 2 m³ pr. 100 m grøft. • Grov grus – fra elva eller fjæra. Også fra grustak, men dypt nede for å unngå planterøtter som legger seg på rillene. 1,0 – 1,5 m³ pr. 100 m • Torvmose 10 – 15 cm over røret. NB. Tråkk langs røret på begge sider slik at mosen legger seg inntil også i underkant på røret. • Fiberduk anbefales ikke på grunn av fare for tetting. • Pukk, bjørkeris og lignende. Er for grovt som filter, men fungerer godt for å gi økt infiltrasjon over filteret.
	Grøfteutløp <ul style="list-style-type: none"> • Sugegrøftene skal helst munne ut i åpen kanal. • Det bør være en drypphøyde på 10 - 20 cm fra utløpet til vannflata i kanalen. Kanaldybde bør derfor være omkring 0,3 m større enn